

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Första kammaren.

Nr 46.

Fredagen den 7 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Petersson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 458, angående ytterligare anslag å tilläggsstat för diverse behov vid veterinärhögskolan.

Justerades protokollen för den 1 innevarande månad.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 261 med förslag till lag om ändrad lydelse av § 28, § 29 mom. 1 och § 42 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, till lag om ändrad lydelse av §§ 21, 22 och 31 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 samt till lag om ändrad lydelse av § 2 mom. 6 och 7 samt §§ 3 och 16 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 ävensom om upphävande av § 2 mom. 5 i sistnämnda förordning, ävensom av i anledning därav väckta motioner om ändring dels i riksdagsordningen, dels ock i kommunalförvaltningarna;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 262 med förslag till lag om ändrad lydelse av § 28, § 29 mom. 4, §§ 30—32 och § 36 mom. 2 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, till lag om ändrad lydelse av § 23, § 24 mom. 1, §§ 27 och 28, § 29 mom. 1, §§ 30, 31, 35 och 40 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 samt till lag om ändrad lydelse av § 6 mom. 2, § 10 mom. 1, §§ 11—14, § 15 mom. 1, §§ 16, 17, 20 och 22 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 jämte en inom riksdagen i ämnet väckt motion; samt

nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 277 med förslag till lag om ändrad lydelse av § 2 mom. 1, 2, 3 och 4, § 18 samt § 40 mom. 1 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 dels en i ämnet väckt motion;

andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och

Första kammarens protokoll 1918. Nr 46.

28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913, ävensom väckta motioner angående viss ändring i förstberörda lag; samt

nr 4, i anledning av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bestridande av på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring m. m. än även väckt motion om dyrtidstillägg till vissa pensionstagare enligt nämnda lag;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 51, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående handel med skattefri sprit m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa alkoholhaltiga preparat; ävensom

lagutskottets utlåtande nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud i vissa fall mot fortskaffande av gods med svenskt fartyg mellan svensk och utrikes ort.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gottgörelse till byggmästaren Oskar Karlsson i Skrika för förlust å byggnadsarbete för kronans räkning;

nr 314, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande såsom nationalpark av visst område av Dalby kronopark i Malmöhus län;

nr 315, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen dels ock i propositionen med förslag till tilläggsstat för år 1918 gjorda framställningar angående praktiskt-geologisk undersökning i Jämtlands och Västerbottens län;

nr 316, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronan tillkommande fordran på grund av vissa å fastigheter i Gottlands län vilande odlingslån för torrläggning av Mästermyr;

nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtande till Sorsele kommun av visst område av den vid avvittringen inom socknen till kyrkostad avsatta mark;

nr 318, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för professorn M. H. Stålfors att för ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 319, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden;

nr 320, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedläggning i arrendet för Toppetorps kvarn å Ankarrums kronopark i Kalmar län;

nr 321, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av ett kronan tillhörigt, från lägenheten Låsholmen avsondrat område vid Karlsborgs lastageplats i Nederkalix socken;

nr 322, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för överjägmästaren C. I. Stiernspetz att för ålderstillägg tillgodöräknas sig viss tjänstgöring;

nr 323, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län;

nr 324, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av mark till botaniska institutionen vid universitetet i Uppsala;

nr 325, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av viss kronan tillkommande fordran av jägmästaren i Stockholms revir A. E. A. F. Maass;

nr 326, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från Kungsörs kungsladugård i Västmanlands län;

nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Juckasjärvi socken samt Juckasjärvi församling och Vittangi kapellförsamling av vissa kronan tillhöriga områden i Kiruna municipalsamhälle;

nr 328, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Landskrona;

nr 329, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av viss statens järnvägar tillhörig mark;

nr 330, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Västerås av kronoegendomen Vallby nr 4 i Västmanlands län;

nr 331, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande till föreningen Svenska Röda korset av visst område å Djurgården;

nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor m. m. ävensom en i ämnet väckt motion; samt

nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av vissa områden tillhörande kronoegendomarna Kungsgården nr 1, Västbyn nr 1 samt Västerhus nr 1 och 2 i Frösö socken av Jämtlands län ävensom en i ämnet väckt motion.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 335, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående framflyttande av straffbarhetsåldern; och

nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10, 13, 15 och 34 §§ i lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 19 och 20, statsutskottets utlåtanden nr 199, andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande nr 5, sammansatta lag- och jordbruksutskottets utlåtanden nr 3 och 4, jordbruksutskottets utlåtande nr 136 samt tredje särskilda utskottets memorial nr 2.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i staten för folkskolläraernas pensionsinrättning;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader m. m.;

nr 73, angående vissa framställningar om pensioner å allmänna indragningsstaterna; och

nr 74, i anledning av väckt motion om gratifikation åt vaktmästaren Fingal Anderssons änka.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Om utbyte av
värnplikts-
tjänst mot ar-
bete för livs-
medelsproduk-
tion.

Föredrogos ånyo lagutskottets utlåtande nr 68, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om utbytande av en del av 1918 och 1919 års värnpliktstjänst mot visst arbete för den inhemska livsmedelsproduktionen.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 59, hade herr *Bergman* hemställt, att riksdagen behagade besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vid innevarande riksdag framlägga förslag till lag i syfte att möjliggöra att, i den mån lämpligen ske kunde, en del av 1918 och 1919 års värnpliktstjänst finge anses utförd medelst särskilt organiserad nyodlingsverksamhet eller annat, vederbörligen kontrollerat motsvarande arbete av den art, att det stegrade produktionen av inhemska livsmedel.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande av angivna grunder hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *Bergman*: Utskottet hemställer, att ifrågavarande motion icke må föranleda någon riksdagens åtgärd. Jag har ej heller något yrkande att nu framställa, då ju vissa åtgärder redan ha för-
anletts av motionen, men det förefaller mig därför, som om det varit lämpligare, om utskottet hade kommit litet tidigare med sitt utlä-

tande, som då skulle ha mynnat ut i en hemställan, att med anledning av denna motion dessa åtgärder skulle vidtagas. Formen hade varit litet älskvärdare, men i sak kan det ju göra detsamma.

Om utbyte av värnplikts-tjänst mot arbete för livsmedelsproduktion.

(Forts.)

Denna motion väcktes i januari och gällde ett ärende, som var av synnerligen angelägen och brådskande natur. Först nu i juni, då det redan är för sent att i planläggningen för 1918 års värnplikts-tjänst taga ytterligare hänsyn till det framställda förslaget i den del därav, som gäller innevarande år, kommer lagutskottets utlåtande på riksdagens bord. Det vittnar tydligt om, att man icke senterat det betydelsefullaste i motionen. Jag försökte emellertid redan under valrörelsen i höstas att framkalla en folkopinion för denna sak. Det lyckades också till en del. En mängd uttalanden i samma riktning började framträda. Grosshandlaren William Olsson tog sedan till orda och därefter åtskilliga andra. Sedan motionen i januari blivit väckt, tog pressen ånyo upp denna viktiga sak till debatt, och tanken vann stöd hos medlemmar av alla partier. Kring det i motionen skisserade programmet kunde man verkligen ha fått en nationell samling. Det är beaktansvärt att av denna kammares högermän jämte mig och herr Hellberg undertecknat motionen, det är således icke alls någon partimotion; och även bondeförbundets press har livligt understött motionen. Men *parturiunt montes* — — — bergen gå havande, och det som kommer fram blir blott något ganska obetydligt. Lagutskottet hänvisar till inställandet av vissa reservtruppövningar. Vissa åtgärder lära även vara föreslagna angående skördenermivering o. s. v. Det är gott och väl. Det är åtgärder i motionens riktning. Men det saknas även i denna fråga som i så många andra det stora greppet på saken. Målet är att göra oss för folknäringen oberoende av utländsk införsel, vilken ju kostar oss halva vår handelsflotta och ändå är förenad med ovissa vanskligheter. Vår värnpliktsarmé är till för att försvara vårt nationella oberoende. Kan under nuvarande förhållanden något angelägnare försvar tänkas än försvaret mot hungern, när detta försvar på samma gång skulle kraftigt bidra till att bevara oss för faran att bli politiskt beroende av den ena eller den andra stormaktsgruppen? Men med sådan syn på saken skulle en väsentligare del av armén ha använts till odling och livsmedelsproduktion under denna kritiska tid. Med sådana mindre åtgärder, som nu skola företagas, vinnes väl något, men alltför obetydligt. Här behöfves sätas i gång en verklig patriotisk massaktion, om jag så får uttrycka mig.

De bägge stora världsförbund, som på liv och död slåss med varandra på haven, på jorden och i luften, göra allt vad de kunna för att draga även de neutrala med, åtminstone indirekt, i den stora kraftmätningen. De begagna båda därvid hungerkraven. Vilja vi ha säd från väster, begär man vår handelsflotta, med vilken man vill ersätta de egna fartygsförlusterna genom U-båtskriget, och vill man ha existensmedel från söder, begär man där den malm, varav det fortsatta krigets vapen kunna smidas. Gent emot alla av vårt nödläge understödda påtryckningar från olika håll är vårt värdigaste svar att beslutsamt taga i för att ur vår egen vidsträckta jord hämta upp

Om utbyte av
värnplikts-
tjänst mot ar-
bete för livs-
medelsproduk-
tion.

(Forts.)

allt vårt spannmålsbehov. Och det vore icke omöjligt, om man blott satte alla krafter till.

Svenska soldater grävde i den första sociala och politiska väckelsens tid för 100 år sedan Göta kanal, ett fredens storverk. Skulle icke i våra dagar dessa tusental kraftiga unga män, som få stampa och exercera på övningsfälten, kunna få i stor skala medverka i det fredliga försvarsverk, som just nu är viktigare än allt annat, det försvar, som består i odling och livsmedelsproduktion?

Emellertid förstär jag mycket väl, att på det sätt, som saken i dag ligger, ingenting är för ögonblicket att göra. Jag har i alla händelser velat uttala detta, och jag vet, att dessa tankar delas av ofantligt många landsmän inom alla partier. Jag hoppas, att det i en snar framtid måtte kunna göras något mer än vad lagutskottet denna gång lyckats få ut av denna motion.

Herr talman! Jag har således för närvarande intet yrkande.

Herr St ä r n e r: Herr talman! Då motionären icke gjort något yrkande, skall jag ej heller gå in på något vidare bemötande av hans anförande.

Jag tror dock, att, även om man kan erkänna, att det ligger något sannt och berättigat i vad han här framfört, hans åberopande av bristande åtgärder är att giva saken alltför stora proportioner. Lagutskottet har hänvisat till, att vissa åtgärder, blivit vidtagna för att framför allt värna den skörd, som eventuellt komme att hotas under skördetiden. Detta har skett genom befrielse från reservtruppövningar och inskränkningar av värnpliktsövningarna i vissa fall och under särskilda förhållanden.

Dessutom kan jag meddela, att på grund av en kungl. proposition, som i dag behandlats och enhälligt förordats av lagutskottet, även föreslagits en särskild lagbestämmelse, varigenom militär handräkning skulle kunna lämnas till förebyggande av att skörd förstöres. Detta skall ske genom K. B. och under medverkan av den högre militära ledningen och i samförstånd med odlingsnämnderna. Vi ha gått ut från, att det skall finnas ett så stort intresse i detta hänseende, att man kan tänka sig, att de militära myndigheterna ej skola göra svårigheter emot att kunna åstadkomma en kraftig handräkning, om det gäller att rädda vår skörd.

Den motion, som herr Bergman framfört, syftar vida längre. Den åsyftar särskilda åtgärder i närmare överensstämmelse med den framställning, som gjorts av produktionskommittén, men som i regeringens proposition blivit något begränsad. I alla händelser skall jag ej närmare inlåta mig på detta, utan endast konstatera, att själva saken kan vinnas på de två sätt, som äro föreslagna.

På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av lagutskottets utlåtande nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 3 i förordningen den 14 juni 1917 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1919 för statens domäner.

Avlöningsstater för domänstyrelsen och för skogsstatens ordinarie personal.

I en till riksdagen den 30 april 1918 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 399, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen, bland annat, att godkänna de av chefen för jordbruksdepartementet framlagda förslagen till avlöningsstater för domänstyrelsen och för skogsstatens ordinarie personal, att tillämpas från och med år 1919.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom första kammaren väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen

nr 211, av herr *Rosén*, vari hemstälts, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 399 i vad densamma avsåge löneförhöjningar och beviljande på extra stat av arvoden till skogsfogdar, dels i staten för driftkostnader vid statens domäner under år 1919 uppföra arvode till två överrevisorer med 5,000 kronor, och

nr 217, av herr *Barthelson*, vari hemstälts, att riksdagen — med bifall i övrigt till de i Kungl. Maj:ts proposition nr 399 framtädda förslag — måtte besluta dels att under år 1919 skulle utgå tillfälligt lönetillägg till följande ordinarie befattningshavare hos domänstyrelsen, nämligen: med 400 kronor till kvinnligt biträde av 1:a och 2:a lönegraderna samt med 800 kronor till tjänsteman av 1:a och 2:a lönegraderna ävensom till byråchef, dels att liknande tillfälligt arvodestillägg skulle under samma år utgå till de motsvarande befattningshavare i styrelsen, till vilka avlöningen utginge från anslag å extra stat.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med avslag å såväl den av herr *Rosén* som å den av herr *Barthelson* väckta motionen,

dels godkänna de av chefen för jordbruksdepartementet framlagda förslagen till avlöningsstater för domänstyrelsen och för skogsstatens ordinarie personal, att tillämpas från och med år 1919;

dels förklara, att de villkor och bestämmelser, som vore stadgade för åtnjutande av de i nu gällande stater för domänstyrelsen och för skogsstatens ordinarie personal upptagna avlöningsförmåner, skulle vara gällande även i fråga om avlöningar till samtliga ordi-

Avlöningsstaten för domänstyrelsen och för skogsstatens ordinarie personal.
(Forts.)

narie befattningshavare å vederbörande nya stat, dock med de av departementschefen tillstyrkta förklaringar och tillägg;

dels förklara, att en var, som med eller efter den 1 januari 1919 tillträdde ordinarie befattning i domänstyrelsen eller skogsstaten, skulle vara pliktig att underkasta sig de sålunda tillstyrkta villkoren och bestämmelserna, samt att de förutvarande innehavare av ordinarie befattningar i nämnda styrelse eller inom skogsstaten, vilka icke före den 1 december 1918 anmälde, att de ville övergå till vederbörande nya avlöningsstat och underkasta sig de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande avlöningsstat tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranleddes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels, med godkännande av de utav departementschefen i statsrådsprotokollet gjorda beräkningar, såsom driftkostnader under år 1919 för statens domäner, *förslagsvis* uppföra ett belopp av 23,500,000 kronor, att utgå av domänfondens avkastning;

dels ock medgiva, att arvodestillökning med 400 kronor för helt år räknat finge under år 1918 av domänfondens avkastning utgå till en var skogstaxator och extra skogsingenjör ävensom sådan assistent, vilken enligt de bestämmelser, som gällt före ikraftträdandet av den vid 1917 års riksdag beslutade ändringen i rese- och traktamentsersättning till skogsstatens personal, skulle ägt åtnjuta särskilt dagtraktamente av 6 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Barthelson*, som yrkat bifall till den av honom väckta motionen.

Herr *Rosén*: Herr talman! I min motion har jag tillåtit mig erinra om ett uttalande av 1915 års riksdag. Statsrevisorerna hade i sin berättelse till nämnda riksdag bland annat framhållit det önskemålet, att domänstyrelsen icke skulle använda dyrbarare arbetskrafter än vad som vore av behovet påkallat. Riksdagen pekade då på nödvändigheten av, att domänstyrelsen med omsorg vakade över, att vederbörande skogsstatstjänstemän ej splittrade sin tid mellan sina ämbetsuppgifter och sina arbeten utom tjänsten på ett sätt, som bleve till förfång för statstjänsten. Det förefaller, som om detta uttalande vore så pass tydligt, att det ej skulle kunna missförstås, men varken domänstyrelsen eller Kungl. Maj:t synas ha gjort någonting för att åstadkomma den av riksdagen fordrade ändringen. Detta framgår alltför väl av en skrivelse, som överjägmästarna *Barthelson* och *Welander* ingivit till Kungl. Maj:t, vari påvisas, att byråchefer och jägmästare åtaga sig privata skogsuppdrag, och att de senare här för åtnjuta en ersättning, som giver dem tillsammans med statslönen en större inkomst än överjägmästarnes. Det uttalas också den förmodan, att vissa jägmästare föredraga att behålla sina tjänster jämte dessa biinkomster framför en mera krävande överjägmästare-

tjänst. Men en del av jägmästarna, även de som förvalta enskilda skogar, åtaga sig även andra privata uppdrag. Dessa ägna sig i mycket stor utsträckning åt helt andra uppgifter bredvid statstjänsten. Atminstone i Norrland är det ganska vanligt, att jägmästarna äro landstormsområdesbefälhavare, vilket alltid tar sin tid. Under de senare åren är det rätt många av dem, som innehåft och fortfarande inneha befattningar som brödbyråchefer och dylikt inom kristidsorganisationerna. Därjämte påpekar domänstyrelsen själv, att en hel del av den ordinarie personalen tages i anspråk av bränslekommissionen mot hög betalning. Detta mångsyssleri har givetvis vållat brist på arbetskraft. Då riksdagen gjort det uttalandet, att vederbörande tjänstemän skola ägna sig åt statstjänsten, så trodde jag att detta var allvarligt menat och att det därför ej borde göras någon eftergift på detta.

*Avlöningsstat-
ter för domän-
styrelsen och
för skogssta-
tens ordinarie
personal.*

(Forts.)

Jag nämnde något om kristidsorganisationerna. Jag vill i sammanhang därmed fästa uppmärksamheten på en sak. Staten har för en del revirförvaltare uppfört mycket dyrbara bostäder. De torde i allmänhet ha kostat ett belopp ej understigande 40,000 kronor. För dessa bostäder betala vederbörande revirförvaltare en hyra av 500 kronor. Nu finnes det revirförvaltare, som ha någon brödbyråsyssla och för detta ändamål upplåta expedition i statens hus. Staten är vänlig nog att i hyra för detta expeditionsrum betala jägmästaren 600 kronor om året. Själv betalar han till staten 500 kronor. Följaktligen betalar staten honom 100 kronor för att han håller till godo med att bo i statens hus. På det sättet och i många andra avseenden premieras dessa tjänstemän. Jag kan därför icke anse, att det vore lämpligt att ytterligare premiera dem genom en lönförhöjning förrän riksdagens uttalande av 1915 angående bisysslorna lett till resultat, och domänstyrelsen och Kungl. Maj:t ha visat sig respektera det-samma.

Jag har vidare i min motion yrkat, att förslaget om uppförande å extra stat av 11 skogsfogdar måtte avslås. Dessa skogsfogdar skulle placeras i skogsvårdsområdena i Västerbottens och Norrbottens kustland, en s. k. fogde i varje område. Dessa fogdar skulle ha tjänsteställning mellan skogsingenjören och tillsyningsmannen. Domänstyrelsen motiverar detta förslag därmed, att man borde undvika användning av överkvalificerade arbetskrafter, och styrelsen påstår, att riksdagen gjort ett uttalande i denna riktning. Det är sant, att riksdagen gjort ett sådant uttalande, men icke beträffande skogsvårdsområdena i de båda nordligaste länen utan med avseende å reviren. I det avseendet har riksdagen pekat på det missförhållandet, som det heter i uttalandet 1915, att revirförvaltarna alltför mycket upptoges av enklare arbeten, vilka mycket väl skulle kunna efter jägmästarens anvisning utföras av kronojägarna. Det talas här icke om skogsvårdsområden och skogsingenjörer utan om revirförvaltare, jägmästare och kronojägare. Att nu införa denna nya tjänstemannagrad inom ett område, där vederbörande statstjänstemän endast verkställa utstämpling av skog åt enskilda, synes i hög grad betänkligt. Därtill kommer, att lagen, den s. k. Västerbottenslagen, såsom

*Avlöningssta-
ter för domän-
styrelsen och
för skogstas-
tens ordinarie
personal.
(Forts.)*

jordbruksutskottet för några dagar sedan uttalade i sitt utlåtande nr 76, vari en kungl. proposition om ändring av denna lag avstyrktes, är provisorisk. Detta uttalande och förslag godkändes också av riksdagen, men utskottet synes redan ha glömt detta uttalande. Den nyssnämnda lagen, som tillämpas endast inom Västerbottens och Norrbottens kustland, ha aldrig varit populär. Detta har kommit till synes många gånger både i utskottsutlåtanden och i riksdags-skrivelser, men säkert är, att oviljan mot denna lag skall bli betydligt större, sedan staten nu inrättat en ny tjänstemannaklass för att hjälpa övriga tjänstemän inom samma område att utöva förmynderskap över de enskilda skogsägarna. Det finnes i utskottets utlåtande ett uttalande, att förslaget om anställande av skogsfogdar synes vara väl motiverat. Att utskottet kunnat skriva på det sättet torde bero därpå, att ingen av de tio ledamöter och suppleanter, som deltagit i beslutet, känner förhållandena i de län, varom det är fråga. Hälften av dem, som ha dikterat beslutet bo i Skåne, Hade dessa nya tjänstemän, varom regeringen framlagt förslag, skolat placeras i Skåne, är det knappast troligt, att herrar skåningar ansett det förslaget vara väl motiverat, att de enskilda skogsägarna skulle få ännu en tjänstemannaklass såsom förmyndare över sig.

Utskottet har avstyrkt mitt yrkande både beträffande löne-regleringens uppskjutande och om avslag på att inrätta skogsfogdetjänster. Utskottet har därjämte avstyrkt det förslag, som jag gjort i min motion om att man skulle tillsätta två överrevisorer. Utskottet har funnit, att det förslaget ej är tillräckligt motiverat. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det är skogsvårdssakkunnige för södra Sverige, som framlagt detta förslag, mot vilket domänstyrelsen icke haft något att invända. Jag tror också, att dessa överrevisorer skulle kunna utföra lika stort gagn som de av Kungl. Maj:t föreslagna domänfullmäktige.

I propositionen och utskottsutlåtandet nämnes bland annat något om krigstidstillägg och krigstidshjälp för innevarande och nästa år. Jag kan ej förbigå den frågan utan att nämna ett par ord. Det är ju mycket vackert, att domänstyrelsen ömmar för sina ordinarie tjänstemän och ser till, att de få bra betalning, men jag skulle vilja hemställa till herr statsrådet att giva domänstyrelsen en uppmaning att också ömma för vissa extra tjänstemän. Riksdagen har fattat ett, som jag tror, klart och tydligt beslut rörande krigstidshjälp och krigstidstillägg, men domänstyrelsen har beträffande överjägmästar-nas skrivbiträden ej behagat följa riksdagens beslut utan givit dem en liten slant, som domänstyrelsen kunnat finna lämplig. Den motivering som av en tjänsteman inom styrelsen anförts härför visar att man handlar efter gottfinnande.

Då utskottets utlåtande är enhälligt tjänar det naturligtvis ej till att framställa något yrkande.

Herr W e l a n d e r: Herr greve och talman, mina herrar! Trots riksdagens sena timme har jag ej kunnat underlåta att här nu med några ord beröra driftkostnaderna för statens domäner. Vi veta, att

nettobehållningen av statens domäner under de senare åren gått till över 20 miljoner. Den beräknades, vill jag minnas, till cirka 24 miljoner år 1916, till 22 miljoner år 1917. Det är således i alla fall ett kapital, som staten här har, som med en räntefot av 4 % uppgår till mellan 500 å 600 miljoner kronor, och frågan kan därför vara värd en stunds uppmärksamhet. Och jag anser mig kunna något beröra frågan så mycket hellre som Kungl. Maj:ts proposition verkligen är så litet upplysande ifråga om skötseln av statens skogar, att jag ej tror att någon därur kan utläsa det verkliga tillståndet, som jag strax skall framhålla.

Ifråga om den del av propositionen, som upptager det största utrymmet, nämligen den föreslagna organisationen, skall jag ej yttra mig. Jag vill endast beklaga, att organisationen här kommit fram i en stympad form, en del tagen här och en del där. Men det torde hava haft sina skäl. I fråga om den allra högsta ledningen av förvaltningen är det nu föreslaget en souschef. Jag tillåter mig endast säga, att här föreligger ej alldeles samma motiv, som en gång var anledningen till detta förslag. Det förslaget grundade sig på, att det behövdes vissa kvalifikationer hos de två personer, som handhade ledningen av statens skogsförvaltning. Här däremot är det motiv skjutet i förgrunden, att nuvarande chefen behöver ett biträde för att hinna med de löpande ärendena, och det är ej alldeles detsamma. Emellertid: när nu den ena posten för närvarande är tillsatt, så vill jag ifråga om souschefen i alla fall uttala den förhoppningen, att även den befattningen blir tillsatt efter de kvalifikationer, som voro utgångspunkter för förslaget d. v. s. att när nuvarande chefen är en skogsman det skall bli en souschef, som är väl förfaren i ekonomisk förvaltning, ty då domänstyrelsens förvaltning numera tagit en sådan omfattning och är av den beskaffenhet, att den merkantila insikten, den ekonomiska erfarenheten efter min mening har blivit mer och mer dominerande så är det därför absolut nödvändigt, att den ene är fullt hemmastadd och erfaren på detta område. Emellertid har frågan om de egentliga driftkostnaderna avfärdats på en sida tror jag. Det rör sig dock om icke mindre än 14,500,000 kronor, och Kungl. Maj:t har tydligen grundat sitt förslag på domänstyrelsens ingivna förslag. Går man till domänstyrelsens förslag så finner man, att denna kort och gott har föreslagit samma utgifter för 1919 som för 1918 utan närmare motivering. Går man till propositionen för 1918 så har Kungl. Maj:t och domänstyrelsen förfarit på samma sätt med den skillnaden, att domänstyrelsen på en höft lagt till en miljon, som den tyckte vara behöflig. Nu veta vi alla, att på grund av värdestegringen på alla arbeten och inventarier svarar det beloppet ej ens tillnärmelsevis mot den verkliga kostnadsstegringen. Alltså komma vi redan därav till den slutsatsen, att kostnaderna för statens skogs-skötsel ej hava någon utsikt att bli bättre för 1919 än 1918, — liksom de ej heller voro bättre 1918 än 1917 — utan på grund av värdestegringen torde den arbetsprestation, som svarar mot de beviljade medlen, snarare vara mindre. Ser man emellertid på de nakna siffrorna för de totala förvaltningskostnaderna så visa dessa en mycket stark

*Avlöningssta-
ter för domän-
styrelsen och
för skogssta-
tens ordinarie
personal.
(Forts.)*

*Avlöningssta-
ter för domän-
styrelsen och
för skogssta-
tens ordinarie
personal.*

(Forts.)

stegring, men när man ser efter, så kommer huvudparten härav på avverkningen. Det är en post, som är inräknad i förvaltningskostnaderna för statens domäner. Jag anser dock att avverkningskostnaderna ej höra hit utan endast förvillar omdömet om skogsvården. Det är klart, att kostnaderna för timmeravverkningen ej utgöra någon förvaltningskostnad i egentlig mening, utan ett förskott, som skogsägaren gör, och som han erhåller tillbaka eventuellt samma år eller följande år på grund av det högre priset på den förarbetade varan. Sålunda: dessa poster borde enligt min mening skiljas från förvaltningskostnaderna. Då finge man kvar den summa, som verkligen utgives för skogens skötsel och vård. När man ser de ökade inkomster statsskogarna lämnat: 1909 var nettotinkomsten nämligen 6,7 miljoner, 1912 9,3 miljoner, 1915 19,4 miljoner, 1916 24,7 miljoner och 1917 cirka 22 miljoner, utvisar detta en ekonomisk förvaltning, så lysande, som man kan begära, och då kunde man ju tycka, att en sådan förvaltning borde vara höjd över allt beröm i stället för att behöva bli utsatt för kritik. Var och en, som har någon erfarenhet om skogsförvaltning, vet dock att nettotinkomsten icke på något sätt är ett uttryck för förvaltningens beskaffenhet. Tvärtom: om jag på en kort tid på en skog driver upp nettotinkomsten, inger detta snarare en misstanke att skogsvården ej varit den bästa. Endast under förutsättning att avdrag är gjort för allt, som kräves för en fullt rationell skogsvård, kan jag säga, att förvaltningen är tillfredsställande. Det går därför ej alls att endast efter de ökade inkomsterna bedöma statsskogarnas skötsel under denna tid.

Men den kungl. propositionen ser ganska bra ut, även om man räknar bort kostnaderna virkesavverkning och virkestransporter, som enligt min mening icke höra till de egentliga förvaltningskostnaderna. Nu begäres i årets proposition en avsevärd ökning på de större posterna, och jämför man dem med motsvarande för åren 1916 och 1917 så få man en relativ ökning på stora siffror, men ser man efter närmare, så finner man, att de siffror, som stå där, äro grundade på förslag, som jägmästarna avgrävo för ett annat år, än det propositionen avser. Men det är alldeles icke siffrorna för de kostnader, som verkligen äro nedlagda på skogsvården. Jag vill bara nämna ett exempel. I 1917 års proposition står det redogjort för kostnaderna för år 1916 för skogsodling och beståndsvård, vägar och dikning. Dessa tre poster uttrycka i stort sett intensiteten i förvaltningen för skogsvården. Här står nu ett förslagsbelopp av cirka 1,061,000 kronor, och riksdagens ledamöter torde icke kunna få annan föreställning om detta, än att anslaget är att anse såsom utgående kostnader för år 1916 och använts som motiv för beräknade kostnaden följande år. Gå vi sedan till år 1917, stå kostnaderna för ifrågakvarande poster här i propositionen angivna till 1,362,859 kronor. Ja, det låter ju ganska vackert, men jag kan nämna att i själva verket uppgingo de verkligen utförda skogsvårdsarbetena år 1916 till i runt tal 765,000 kronor och år 1917 till endast 555,000 kronor sålunda sistnämnda år ej ens hälften. Så ter sig skogsvården i verkligheten, och saken är så mycket betänkligare, därför att dessa 555,000 kr. äro nu av en helt annan betydelse

än för några år sedan. Jag vill säga, att arbetsprestationen då var ofantligt mycket mer. Jag håller före, att det vore mycket mera vägledande för vederbörande utskott och riksdagen, om man här i propositionen haft siffrorna för de kostnader, som verkligen äro nedlagda för skogsvården, och icke de siffror å kostnader, som vederbörande jägmästare eller domänstyrelsen trots möjligen skulle komma i fråga. Vidare finner jag det märkligt, att domänstyrelsen utan vidare säger, att för år 1919 blott behöves ungefär lika mycket som år 1918, och år 1918 behövedes blott en ökning av 1,000,000 kronor utöver vad som erfordrades 1917. Varifrån har domänstyrelsen kunnat få dessa siffror? Det är för mig obekant, men jag vill säga, att de lokala förvaltningarna ha ingen som helst del i dessa siffror. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att de beslut, som riksdagen nu går att fatta i fråga om driftkostnaderna för 1919 äro grundade på siffror som de lokala förvaltningarna icke blivit i tillfälle att yttra sig om. Men i höst i september månad, bliva vi anmodade av domänstyrelsen att giva in ett förslag till driftkostnader för år 1919. Dessa komma alltså efteråt liksom jätten i bakugnen. Det vore dock i någon mån vägledande, om Kungl. Maj:t och domänstyrelsen ville låta de lokala förvaltningarna få tillfälle att yttra sig om vad som behöves för ett år framåt. Det är naturligtvis approximativt, men så mycket större skäl är det då för domänstyrelsen att fråga de tjänstemän, som något känna till förhållandena. Således kan jag icke finna annat, än att det är fullkomligt omöjligt för jordbruksutskottet att med ledning av dessa siffror kunna med noggrannhet och sakkunskap granska den proposition, som föreligger, ty det är ju bara tänkta siffror, som domänstyrelsen här framlagt. Det är icke några reela siffror över de kostnader, som nedlagts tidigare. Dem bör man känna till, om man vill över huvud taget låta behövliga kostnader utanordnas i analogi med vad som skett tidigare.

Jag skall nu söka giva en framställning, hur skogsvården ter sig, om man tar siffrorna för de kostnader, som i verkligheten äro nedlagda. Nu nödgas jag säga, att behandlingen av detta utlåtande kom oväntat före i dag, så att jag nu är tämligen oförberedd, men jag har sökt göra en statistik över skogsförvaltningens utveckling för tiden 1909—1917, som jag skall i det följande relatera. Jag har icke haft tillfälle att närmare kontrollera siffrorna i kalkylen, men jag hoppas att de äro i huvudsak riktiga. En annan punkt, som man även måste äga kändedom om, ifall man skall kunna bedöma kravet på skogsvårds-kostnader, är den virkesmassa, som man tager ut ur skogen, ty det är klart, att om jag t. ex. ökar virkesavverkningen av gammal skog till det dubbla, så böra utgifterna för förnygring även ökas i någorlunda proportion härtill. Men om avverkningarnes ökning har ingenting funnits, så långt jag minnes, angivet i de kungl. propositionerna. Jag vill nu fråga, huru ställer sig då avverkningskostnaden och inkomsternas ökning i procent. Den grafiska framställning, som återfinnes på den här upphängda kartan, avser endast de sju norra överjägmästaredistrikten d. v. s. Norrland och Dalarna, men jag vill tillägga, att dessa skogar utgöra 90 % av statens skogar och avkastnin-

*Avlöningssta-
ter för domän-
styrelsen och
för skogssta-
tens ordinarie
personal.*
(Forts.)

*Avlöningsta-
ter för domän-
styrelsen och
för skogssta-
tens ordinarie
personal.*
(Forts.)

gen därav cirka 80 % av statens nettoinkomst av sina skogar. alltså huvudparten av skogarna. Jag går ut från år 1909. Från detta år har jag antecknat, huru mycket avverkningsbeloppet har ökats och satt detta i procent av avverkningen 1909. Då befinnes, att denna på kartan dragna svarta linje visar en hastig stegring. Och redan år 1910 har det ökats med 31 %, år 1915 med 94 %, och år 1916 är avverkningen på de norrländska statsskogarna uppe i 97 % d. v. s. ungefär det dubbla mot 1909. Ja, som sagt, redan därutav anser jag, att det varit ett krav på statens skogsförvaltning, att arbetena för skogsvården skulle ha ökats dubbelt. Men det är icke bara detta. För att få en fast punkt, måste man ock veta, huru de skogsarbeten, som gjordes år 1909, ställt sig i och för sig. Voro de tillräckligt stora eller inte? Utan att veta det baserar sig det hela på lösa boliner. För nyssnämnda skogsvårdsarbeten utgavs 1909 258,000 kr. Om detta är tillräckligt, eller hur mycket det skulle hava varit för skogens rationella skötsel kan jag icke på rak arm säga, men jag skall göra en jämförelse. Det är då lämpligt att beräkna dessa kostnader i öre pr hektar skogsmark. Om man räknar ut skogsvårdskostnaderna per hektar för de norrländska skogarna och vidare per hektar för skogarna i södra Sverige, så få vi en jämförelse. Det befinnes då, att i Norrland uppgår det till 8 öre per hektar och i de sydliga delarna av Sverige till 78 öre per hektar, d. v. s. nära nog tio gånger så mycket. Utan att vilja angiva något vidare skäl anser jag alltså att redan från början skogsvårdskostnaderna skulle hava varit ofantligt mycket större i Norrland. Vidare har sedan avverkningskostnaden, som nämnt, ökats med nära 100 %, och däri anser jag ligga ett krav på en ytterligare ökning. Huru stor i verkligheten den varit, framgår såsom jag sade icke av propositionen. Den röda kurvan på kartan visar, huru bedrövligt det i själva verket är ställt. År 1910 minskades i stället för att ökas kostnaderna med 14 %, år 1911 med 8 %, och först år 1912 inträffade en ökning med 9 %. År 1913 går ökningen till 27 % och år 1914 till 28 %. Sålunda icke tillnärmelsevis med vad den borde vara. När sedan avverkningen ökats som allra mest, går det ned med en förfärande fart. År 1915 äro vi nere i en *minskning* med 16 % och sista året 1917 äro vi nere i 46 % av den skogsvårdskostnad, som gjordes år 1909. Nu vill jag emellertid här närmare förklara, att dessa siffror för ifrågavarande år betyda icke kronor utan arbetsprestationen. Man måste naturligtvis komma till ett aldeles vilseledande resultat om man räknar med penningar och utgår från samma penningvärden som år 1909, utan jag har därför omfört dessa penningar i en arbetsprestation med ledning av socialstyrelsens framställning om arbetskostnadernas ändring i de norrländska reviren sedan år 1913. Det uppvisas där, att arbetskostnaderna ha ökats med i runt tal 160 %. Jag har i min beräkning utgått från en ökning av endast 120 %. Sålunda 30 % om året under 4 år. De värden jag har på skogsvårdsarbeten äro således ett maximum. I själva verket är nog det nedlagda arbetet mycket mindre.

Nu skulle jag också vilja visa, huru inkomsterna ställa sig. Jag nämnde nyss, att de ökats i allt hastigare tempo. Den röda linjen

här på kartan betyder de behållna avkastningar, som influerats i statskassan. Denna nettobehållning ökades år 1910 med 54 %, år 1911 med 33 %, år 1912 med 43 %, år 1913 med 100 %, år 1914 med 78 % och år 1915 med 189 %, och år 1916 är den uppe i 273 %. Sålunda menar jag, att det nog fanns penningar att ta till skogarnas vård.

På grund av vad jag redan anfört, nödgas jag konstatera, att statens skogsförvaltning ter sig synnerligen förmånlig, om man ser på inkomstsiffrorna, men om man gör en närmare utredning av, huru skogsvården tillgodosetts under dessa år, så måste jag säga, att den icke blott visade stillastående utan har gått till och med gått tillbaka. Vi ha här år efter år icke blott tagit ut från skogarna avkastningen, utan också förbrukat större delen av den del av försäljningsmedlen, som vi varit skyldiga att nedlägga på skogarnas vård och förvaltning. Nu finnes det visserligen en förnyelsefond, som avsatts enligt riksdagens beslut år 1916. Emellertid fruktar jag, att det aldrig kommer att bli någon nämnvärd fondbildning, om det skall fortgå som hittills. I propositionen förlidet år nämnes det, att den var 1,700,000 kr. Då tog man det året 1,000,000 kr. av fonden. År 1918 var avsättningen till fonden 1,300,000 kr., men även det året togs det ut 1,000,000 kr. av den. Jag förstår icke, huru det på det sättet skall kunna bli någon verklig skogsvårdsfond. På grund av det stora virkesuttag, som vi nu göra, så har jag anledning tro, att även om det saknas bestämda uppgifter om virkesförrådet, ha vi dock tagit väsentligt mera på statens skogar än tillväxten, och att om det nu icke skulle finnas tillgång på arbetare och tjänstemän, äro vi dock skyldiga att avsätta den delen, som *borde* läggas ned på skogarna. Och då är det uppenbart, att den fond, som vi ha, icke förslår. Antingen skall den lämnas orörd eller också skall den ökas för att kunna användas till skogarnas skötsel. Det är alldeles oundgängligt. Utav vad anledning de skogsarbeten, som nämnas i propositionen, i verkligheten minskats så mycket, känner jag icke fullt till, men jag vill nämna, att det beror delvis på, att domänstyrelsen avprutat på de förslag, som de lokala skogsförvaltningarna ingivit, vilka dock i och för sig varit för små. Vidare göres det avprutningar t. ex. på anslagen till byggnader och vägar, vilket ej sällan får till följd, att arbetet i fråga icke alls kan utföras. Vidare bli arbetena eftersatta på grund av bristande tillgång på personal o. s. v. Emellertid, vad jag här sagt har jag som skogstjänsteman känt mig manad att framhålla, och jag har så mycket större anledning att säga det vid detta tillfälle, som det från auktoritativt håll sagts mig, att anledningen, varför domänstyrelsen har varit så hårdhänt mot våra förvaltningsförslag, har varit en önskan från vederbörande statsråd, att utgifterna skulle hållas nere så mycket som möjligt. Även för år 1918 hava redan betydande avprutningar gjorts å ingivna förvaltningsförslag. Jag skall be att få läsa upp några rader av vad en jägmästare skriver i en framställning till domänstyrelsen om dessa avprutningar:

»Revirförvaltningen har under senare åren ansett sig kunna föreslå en ökad avverkning av överårig skog. Härvid ha vi emeller-

*Arbetsgäst-
ter för domän-
styrelsen och
för skogssta-
tens ordinarie
personal.*
(Forts.)

Avlöningsstaten för domänstyrelsen och för skogsstatens ordinarie personal.

(Forts.)

tid alltid tänkt oss, att förnyngsarbetena skulle få gå hand i hand med avverkningarna. Först då, när man icke ser exploateringen växa sig över huvudet, kan man ju arbeta med förvisning om ett gott resultat och njuta den verkliga arbetsglädjen.» Följden av denna skrivelse blev, att vad domänstyrelsen förut strukit i hans förslag, fick han nu tillbaka. Jag har således framhållit siffrorna, och jag har inte för min del varit räddhågad att säga, att statens skogsvård icke är sådan som den bör vara. Tvärtom är min oförgrifliga mening, att under de senare åren statens skogsvård fått karaktären av en exploatering, som i längden icke är till nytta för vårt land.

Vi ha, mina herrar, onekligen såsom skogstillståndet i de norrlandska skogarna är, att vänta en ganska avsevärd nedgång i avverkningarna om några årtionden, ty vi kunna icke begränsa avverkningen av statsskogarna enbart till tillväxten: då ruttnar skogen ned. Vi måste nu forcera avverkningen. Men sedan fruktar jag, att det kommer att bli en nedgång. Därför är det angeläget, att vi med alla möjliga medel forcera hela förnyngsarbetet och markförbättringsåtgärderna, som äro behöfliga, så att ungskogar erhållas och övergångsperioden blir så litet kännbar som möjligt för våra efterkommande.

Såsom frågan nu ligger har jag intet yrkande att göra, men jag tillåter mig ändå att vördsamt hemställa till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, om det icke skulle vara möjligt, att vid en blivande proposition nästa år en närmare redogörelse utarbetades för statsskogarnas tillstånd och skötsel, den skötsel, som i verkligheten tillkommit statsskogarna, och icke de åtgärder som man tänkt sig skulle komma att användas. Tillika borde även uttagna avverkningsbelopp få ingå i propositionen, vidare alla de kostnader som uppstå för avverkning och virkestransport — vilka ju utgöra huvudparten av kostnaderna — få räknas särskilt och icke ingå i de verkliga förvaltningskostnaderna. Än ytterligare hemställer jag, om icke genom herr statsrådets medverkan skulle kunna beredas tillfälle åt skogsstatens tjänstemän att avgiva förslag om vad de i detta hänseende anse kunna vara behöfligt för ett år framåt så att dessa uppgifter i någon mån kunde tjäna till ledning. Jag har gjort en framställning i sist nämnda avseende till domänstyrelsen utan att detta lett till något resultat.

Vidare skulle jag vilja hemställa, om det icke vore skäl att taga i övernående huruvida en ökning borde ske av förnyelsefonden, då det under nuvarande förhållanden råder brist på tjänstemän och arbetare, samt arbetet under dessa förhållanden icke kan utföras i tillräcklig omfattning. Jag anser, att avsättningen till denna fond borde ökas till dubbelt så stort belopp som nu eller till 10 %. Vidare ber jag, att herr statsrådet ville taga i övernående, om icke ställningen ändock är sådan, att vi behöva företaga alldeles särskilda, extra ordinära åtgärder, för att kunna ägna statsskogarna i Norrland den nödiga vård, vi äro skyldiga att giva dem.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förvarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottet utlåtanden:

nr 129, i anledning av väckt motion om förhöjt bidrag från allmänna avdikningsanslaget till vissa odlingsföretag m. m.; samt

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 23, i anledning av andra kammarens beslut på grund av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statens medverkan till upptagande av i flottleder sjunket virke, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av den lägre tekniska undervisningen jämte i ärendet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till nautisk-meteorologiska byrån m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Anslag till
nautisk-meteorologiska
byrån m. m.

I den till riksdagen den 14 januari 1918 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t under punkt 84 av femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till nautisk-meteorologiska byrån m. m., Kungl. Maj:t kunde komma att till riksdagen avlåta, i det till nämnda byrå uppförda ordinarie anslaget, nu 26,100 kronor, måtte beräknas en förhöjning av 14,800 kronor och detta anslag i dess helhet sålunda beräknas till 40,900 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t uti punkt 85 av statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att i avvaktan på nämnda, sålunda förberedd proposition bland de extra förslagsanslagen å femte huvudtiteln för år 1919 till arvoden åt viss personal vid nautisk-meteorologiska byrån beräkna ett belopp av 9,000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t uti en till riksdagen avlåten, den 16 april 1918 dagtecknad proposition nr 333, vilken hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

dels godkänna en i propositionen intagen avlöningsstat för nautisk-meteorologiska byrån, att gälla från och med år 1919;

dels förklara, att för åtnjutande av de i staten för ordinarie befattningshavare vid byrån upptagna avlöningsförmåner skulle gälla i statsrådsprotokollet omförmälda villkor och bestämmelser;

Första kammarens protokoll 1918. Nr 46.

Anslag till
nautisk-meteorologiska
byrån m. m.
(Forts.)

dels förklara, att den, som med eller efter ingången av år 1919 tillträdde ordinarie befattning vid nautisk-meteorologiska byrån, skulle vara pliktig att underkasta sig de för avlöningsförmånernas åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser, samt att den innehavare av ordinarie befattning vid byrån, vilken icke före den 1 december 1918 anmälde, att han ville övergå till ny stat och underkasta sig de för avlöningsförmåner enligt densamma stadgade villkor och bestämmelser, och vilken ej heller kunde lagligen därtill förbindas, skulle varda bibehållen vid de enligt dittills gällande stat honom tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranleddes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit honom;

dels medgiva att, därest extra assistenten vid nautisk-meteorologiska byrån G. S. Ljungdahl befordrades till byråassistent vid byrån från och med den 1 januari 1919, han finge för åtnjutande av löneförhöjning genom ålderstillägg räkna sig till godo tiden från och med år 1913;

dels ock i riksstaten för år 1919 höja det ordinarie anslaget till nautisk-meteorologiska byrån

nu	kronor 26,100:—
med	» 14,800:—
till	kronor 40,900:—

dels till förhöjda arvoden eller ersättningar till kontrollstationsföreståndare och kompassjusterare på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 9,000 kronor;

dels ock, för enahanda ändamål å tilläggsstat till riksstaten för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst 5,000 kronor.

Därjämte hade uti en inom andra kammaren av herr *A. Thore* väckt motion nr 400 hemstälts, *dels* att riksdagen måtte avslå den kungl. propositionen nr 333 om anslag till nautisk-meteorologiska byrån m. m., i det skick denna proposition förelåg; *dels* att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville anhålla om ny utredning av ärendet med beaktande av de synpunkter, som i motionen blivit framlagda.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på angivna skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herr Thores motion nr 400

I. a) i riksstaten för år 1919 uppgöra ordinarie anslaget till nautisk-meteorologiska byrån med oförändrat belopp, 26,100 kronor, därav bestämt anslag 10,000 kronor och reservationsanslag 16,100 kronor;

b) till ytterligare en assistent vid nämnda byrå bevilja på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag, högst, 3,500 kronor;

c) till tillfällig löneförbättring åt personalen vid samma byrå bevilja på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag, högst, 2,400 kronor; samt

d) till förhöjda arvoden åt vissa kontrollstationsföreståndare bevilja på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag, högst, 4,000 kronor.

*Anslag till
nautisk-meteo-
rologiska
byrån m. m.
(Forts.)*

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om förnyad utredning i ärendet med beaktande därvid av de i ovanberörda motion angivna synpunkter samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde för-
anleda.

Herr W r a n g e l: Jag ber att få omnämna, att statsutskottet funnit ett mycket starkt stöd för sin hemställan i en underdånig skrivelse till Kungl. Maj:t från chefen för sjökarteverket. Denna skrivelse har visserligen icke varit officiellt tillgänglig för utskottet och har av detta skäl således icke kunnat av utskottet åberopas, men jag har velat omnämna densamma såsom ett ytterligare stöd för utskottets mening.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande och memorial:

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för kronans räkning av aktierna i Virsbo—Ramnäs kraftaktiebolag m. m. ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 202, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 49, i anledning av väckt motion om åvägbringande av utredning i fråga om beredande av möjlighet för skattskyldig till anstånd med erläggande av utskylder, som belöpa å taxerat belopp, varom tvist pågår, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom proposition, nr 363, av den 19 april 1918, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna förslag dels till förordning om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen

den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, dels ock till kungörelse angående utsträckning för år 1918 av den tid, inom vilken ansökan om viss rättighet till utskänkning av rusdrycker skall göras.

F ö r s l a g

till

förordning om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 17 § 5 mom. av förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skall erhålla följande ändrade lydelse.

17 §.

5. Har ansökning blivit avstyrkt av stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljningen är avsedd att äga rum, må densamma ej bifallas. Rätt till detaljhandel må icke inom något län upplåtas till större antal bolag än som motsvarar ett belopp för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året före det, under vilket ansökan om dylik rätt senast bort ingivas, och i intet fall till flere bolag än som under år 1918 inom länet utövade rättigheter till detaljhandel med brännvin. Medgiver Konungens befallningshavande upplåtande av rätt till detaljhandel, må försäljningsstälernas antal ej sättas högre än det av stadsfullmäktige eller kommunalstämman tillstyrkta. Konungens befallningshavande skall därjämte vid upplåtelsen föreskriva de inskränkningar med hänsyn till försäljningsstälernas förläggning och rörelsens bedrivande, som blivit av stadsfullmäktige eller kommunalstämman föreslagna, såvida beslutet om samma inskränkningar icke finnes stå i strid med allmän lag eller författning eller annorledes överskrida deras befogenhet, som fattat detsamma.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

F ö r s l a g

till

kungörelse angående utsträckning för år 1918 av den tid, inom vilken ansökan om viss rättighet till utskänkning av rusdrycker skall göras.

Härigenom förordnas, att, utan hinder av vad genom förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker blivit stadgat angående den tid, inom vilken ansökan skall göras om erhållande av sådan rättighet till utskänkning av rusdrycker, varom i 18 § av nämnda förordning sägs, ansökan om dylik rättighet till utskänkning, som är avsedd att taga sin början under år 1919, må göras intill augusti månads utgång år 1918.

Till utskottet hade jämväl överlämnats sju i anledning av propositionen väckta motioner.

I två likalydande motioner, I: 192, av herr *K. A. Nilson m. fl.*, och II: 440, av herrar *Moberger* och *Hamrin*, hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, att inom intet län finge upplåtas detaljhandelsrätt till större antal bolag än som motsvarade ett bolag för varje *fullt* femtiotusental av länets folkmängd och i intet fall till flera bolag än som under år 1918 inom länet utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin eller som för år 1919 erhållit rätt till detaljhandel med rusdrycker eller det eventuellt mindre antal, som framdeles kunde erhålla dylik rätt.

Herr *Jöns Pålsson* hade i motion, I: 196, föreslagit, att andra punkten i 17 §, mom. 5 av förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skulle erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

5. Har ansökning — — — — — ej bifallas.

Rätt till detaljhandel må icke inom något län upplåtas till flere bolag än som under år 1918 inom länet utövade rättigheter till detaljhandel med brännvin. Medgiver — — — — — fattat detsamma.

Denna förordning — — — Svensk författningssamling.

Likalydande motioner hade väckts av herr *Carl Magnusson*, I: 197, och herr *Andersson* i Grimbo, II: 449, med hemställan, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 363, besluta följande ändrade lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker:

Har ansökning blivit avstyrkt av stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljningen är avsedd att äga rum, må densamma ej bifallas. *Rätt till detaljhandel må icke inom något län upplåtas till större antal bolag än som motsvarar ett bolag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året före det, under vilket ansökan om dylik rätt senast bort ingivas; dock äger Konungens befallningshavande upplåta dylik rätt till bolag, som under de närmaste fem åren före den 1 januari 1918 utövat rättighet till detaljhandel med brännvin, ändå att härigenom antalet försäljningsbolag inom länet komme att överstiga ett för varje påbörjat femtiotusental av folkmängden i länet.* Medgiver Konungens befallningshavande upplåtande av rätt till detaljhandel, må försäljningsställesnas antal ej sättas högre än det av stadsfullmäktige eller kommunalstämman tillstyrkta. Konungens befallningshavande skall därjämte vid upplåtelsen föreskriva de inskränkningar med hänsyn till försäljningsställesnas förläggning och rörelsens bedrivande, som blivit av stadsfullmäktige eller kommunalstämman föreslagna, såvida beslutet om samma inskränkningar icke finnes stå i strid

med allmän lag eller författning eller annorledes överskrida deras befogenhet som fattat detsamma.

I motion II: 417 hade herr *Waldén* föreslagit, att riksdagen måtte under förutsättning av bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 363, för sin del besluta, att 18 § av förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skulle erhålla följande ändrade lydelse:

18 §.

I kommun, där tillstånd till detaljhandel enligt 17 § ej meddelats, må rättighet till försäljning av rusdrycker kunna tilldelas inom annan kommun bildat bolag. Sådan rättighet — — — är gällande. Ansökan om rättighet — — — i 17 § stadgas.

Slutligen hade herr *Sundberg* i motion II: 430 yrkat, att riksdagen för sin del måtte förkasta det förslag, som innehölles i Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 363 till innevarande års riksdag; samt att, därest riksdagen däremot skulle antaga nämnda förslag, riksdagen ville tillerkänna de under år 1918 för sådant ändamål, som avsåges i 17 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen, bildade bolag, som före mars månads utgång 1918 ingivit ansökan om tillstånd till detaljhandel med rusdrycker, rätt att, därest bolaget icke erhöile dylikt tillstånd på grund av de av Kungl. Maj:t nu föreslagna ändringarna i samma förordning, erhålla ersättning för de kostnader, som bolagen finge utgiva för bildande och likvidering av desamma.

Utskottet hade i nu ifrågavarande betänkande avfattat sin hemställan under fem särskilda punkter.

På framställning av herr talmannen beslöts, att utlåtandet skulle föredragas så, att först behandlades punkterna 1—3 i ett sammanhang samt därefter företogs till avgörande punkterna 4 och 5 var för sig.

Punkterna 1—3.

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.

Under dessa punkter hade utskottet på åberopade grunder hemställt,

1) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker icke kunnat oförändrat antagas, måtte för sin del besluta, att berörda moment skulle erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

5. Har ansökning blivit avstyrkt av stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljningen är avsedd att äga rum, må densamma ej bifallas. Rätt till detaljhandel må icke inom något län upplätas till större antal bolag än som motsvarar ett bo-

lag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året före det, under vilket ansökan om dylik rätt senast bort ingivas; dock att sådan rätt i varje fall må kunna meddelas bolag till samma antal, som under år 1918 inom länet utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin. Medgiver Konungens befallningshavande upplåtande av rätt till detaljhandel, må försäljningsställesnas antal ej sättas högre än det av stadsfullmäktige eller kommunalstämman tillstyrkta. Konungens befallningshavande skall därjämte vid upplåtelsen föreskriva de inskränkningar med hänsyn till försäljningsställesnas förläggning och rörelsens bedrivande, som blivit av stadsfullmäktige eller kommunalstämman föreslagna, såvida beslutet om samma inskränkningar icke finnes stå i strid med allmän lag och författning eller annorledes överskrida deras befogenhet, som fattat detsamma.

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.

(Forts.)

2) att riksdagen måtte för sin del besluta, att 17 § 5 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker i sin ändrade lydelse skulle träda i kraft å dag, som av Konungen bestämdes;

3) att motionerna

I: 192, av herr K. A. Nilson m. fl. och

II: 440, av herrar Moberger och Hamrin,

I: 196, av herr Jöns Pålsson,

I: 197, av herr Carl Magnusson, och

II: 449, av herr Andersson i Grimbo, samt

II: 430, av herr Sundberg, i vad den avsåge ändrad lydelse av ovanberörda 17 § 5 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker,

mätte anses besvarade genom vad utskottet under 1) hemställt.

Vid utlåtandet funnos fogade reservationer:

dels av herrar Hammarström och Wijk utan antydd åsikt;

dels av herr Jacob Larsson, vilken ej heller angivit sin mening;

dels av herrar Lyckholm och Antonsson, friherre Fleming samt herrar Nilsson i Bonarp, Forssman och Jespersen, vilka av andragna orsaker ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts proposition nr 363 icke måtte av riksdagen bifallas;

dels ock av herrar Elof Ljunggren, Holmström, Olsson i Ramsta och Uddenberg, vilka, med hänvisning till motiveringen i motionerna I: 192 av herrar K. A. Nilson, Alfred Stårner och Carl Ekman samt II: 440 av herrar Moberger och Hamrin, ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte för sin del besluta, att 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m. skulle erhålla följande ändrade lydelse:

17 §.

5. Har ansökning blivt avstyrkt av stadsfullmäktige eller kommunalstämman inom kommun, där försäljningen är avsedd att äga

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.

(Forts.)

rum, må densamma ej bifallas. Rätt till detaljhandel med brännvin må icke inom något län upplåtas till större antal bolag än som motsvarar ett bolag för varje fullt femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året före det, under vilket ansökan om dylik rätt senast bort ingivas, och i intet fall till flera bolag än som under år 1918 eller, där ansökningen avser senare år än 1919, under det nästföretgånga året inom länet utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin. Medgiver Konungens befallningshavande — — — — fattat detsamma.

Herr Antonsson: Herr greve och talman! Såsom kammaren behagade finna, hava åtskilliga av bevillningsutskottets ledamöter reserverat sig mot utskottets förevarande betänkande.

Då kammaren vid föregående års riksdag gick med på att antaga då föreliggande synnerligen restriktiva nykterhetslagstiftning, som från och med år 1919 skall träda i kraft, uttalades på många håll den förvissningen, att nykterhetsfrågan därigenom för en längre tid framåt vore bragt ur världen.

Av vad som vid innevarande års riksdag framkommit dels från Kungl. Maj:t i den förevarande propositionen och dels från extremt nykterhetskåll, avseende ändring i en lag, som ännu icke kommit till användning, framgår emellertid tydligen, att den vid ifrågavarande tillfälle uttalade förhoppningen icke ägde stöd i verkligheten. I den nya nykterhetslagen föreskrives bland mycket annat, att den, som tilldelats motbok, äger rättighet att per månad inköpa 4 liter spritdrycker, samt att det tillkommer för ändamålet bildade bolag att handhava icke allenast försäljningen av spritdrycker utan jämväl distributionen av vin- och maltdrycker, som äga mera än 3,6 § alkoholhalt. Riksdagen har redan behandlat framställningar om rent förbud och om minskning av den kvantitet spritdrycker, som enligt lagen kvalificerade personer skulle äga rätt att inköpa. I förevarande betänkande föreslås åtgärder i syfte att genom anordnande av långa avstånd emellan utlämningsställena hindra eller i varje fall minska möjligheterna för inköp.

Redan nu, innan lagen trätt i kraft, kan således konstateras, att man på omvägar söker ernå ungefär detsamma som förbud, dels genom att undan för undan till ett minimum nedsätta inköpskvantiteten, och dels genom att minska antalet av de bolag, som enligt lagen hava till uppgift att åt allmänheten tillhandahålla alkoholhaltiga drycker.

Den omständigheten, att bolagen enligt den nya lagen jämväl skola vara försäljningsorgan för vin och öl, måste givetvis hava till följd, att tillkomsten av flera bolag än som för närvarande utöva sådan verksamhet, är av behovet påkallad. Då det väl icke kan anses rimligt, att den, som önskar inköpa vin eller öl, skall behöva färdas alltför långa vägar för att kunna erhålla varan, torde ett ökat antal försäljningsbolag, vara väl motiverat. Bolag komma ju för övrigt icke till stånd utan vederbörande myndigheters samtycke.

Den föreslagna bestämmelsen innebär därjämte, att de kommu-

nala myndigheterna i stor utsträckning skola fräntagas den bestämmelserätt ifråga om alkoholhaltiga drycker, som den ifrågavarande lagen givit dem.

I anslutning till den avgivna reservationen och med stöd av vad jag nu haft äran anföra skall jag, herr greve och talman, anhålla att få yrka avslag på bevillningsutskottets nu föredragna betänkande.

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.

(Forts.)

Herr L a r s s o n, J a k o b: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan, ehuru min uppfattning icke riktigt överensstämmer med utskottets förslag.

Gent emot den förre ärade talaren vill jag fästa uppmärksamheten på en sak, som han likaväl som reservanterna i övrigt förbigått, nämligen att det förslag, som innefattas i Kungl. Maj:ts proposition, är föranlett av alldeles uppenbara missförhållanden. Dessa äro tillfinnandes inom ett litet fåtal län, framför allt inom de båda skånska länen. Då den föregående ärade talaren menade, att man genom att öka avståndet mellan bolagen försvårar åtkomsten av rusdrycker, så underlät han att meddela, att inom de delar av landet, där det över huvud taget kan vara tal om stora avstånd, där har man icke funnit behov av att öka antalet bolag, utan det är just i landets allra tätast befolkade delar, framför allt i Malmöhus län, som man vill hava spritbolag snart sagt i varenda krok. Man ondgör sig över att försök framställas att tumma på den försäljningsförordning, som i föl antogs, och reservanterna mena, att i detta fall föreligga alldeles inga särskilda skäl, varför man skulle ändra en författning, som så sent antagits. Reservanterna påstå, att kontrollstyrelsen baserat sin hemställan på blotta antaganden. Denna uppgift är fullkomligt felaktig. Kontrollstyrelsen har grundat sin framställning på antalet redan inkomna ansökningar om upplåtelse av försäljningsrättighet, och dessa ansökningar visa, att det redan nu alldeles oproportionerligt stora antalet försäljningsbolag skulle komma att ytterligare i stor utsträckning ökas. Då man för övrigt håller så strängt på fjolårets försäljningsförordning, bör man icke glömma, att den utgjorde resultatet av en kompromiss, och man får heller icke förgäta, att den förordningen utformades huvudsakligen av nykterhetskommittén under en alldeles bestämd förutsättning, nämligen det lokala vetot, och det är alldeles uppenbart, att därest försäljningsförordningen anslutit sig till kravet om lokalt veto, så hade alls icke några sådana här bestämmelser, som nu ifrågasättas, varit behöfliga, ty då hade det legat i kommunernas invånares egen hand att bestämma, huruvida bolag skulle inrättas inom kommunen eller ej. Men det lokala vetot förkastades, och avgörandet lades i de lokala myndigheternas händer. Nu ger erfarenheten vid handen, att ett stort antal av de kommunala myndigheterna visat sig synnerligen tillmötesgående ifråga om inrättande av spritbolag, och detta sker, efter vad man på grund av handlingarna kan finna, emedan kommunerna därigenom beredas ekonomisk fördel av nya skatteobjekt. Detta står emellertid i strid med den av statsmakterna förut

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.

(Forts.)

accepterade ståndpunkt att frigöra kommunerna från ekonomiskt beroende av rusdryckshanteringen. I och med vad sålunda skett torde det därför vara av högsta behov påkallat, att antalet försäljningsbolag icke kommer att utökas utöver antalet av dem, vilka för innevarande år erhållit upplåtelse.

Jag har vid betänkandet låtit anteckna en blank reservation, då jag anser, att varken genom Kungl. Maj:ts proposition eller utskottets hemställan det oeffterättligetstillstånd, som i detta hänseende råder, speciellt i Malmöhus och Kristianstads län, kan bli undanröjt. Jag har inom utskottet anslutit mig till den tanke, som upptagits i den av herr K. A. Nilson m. fl. avgivna motionen, varigenom antalet bolag skulle undan för undan minskas. Denna motion vann icke anslutning inom utskottet, och då jag för min del anser, att det är bättre att vinna något, även om man icke kan vinna allt, har jag icke velat instämma i det yrkande, som innefattas i den av herr Ljunggren m. fl. vid betänkandet fogade reservationen. Men att pruta av utskottets hemställan eller avslå denna hemställan, skulle från första kammarens sida innebära en deklARATION, att man ville i fortsättningen stödja ett uppenbart oeffterättligetstillstånd på detta område.

Herr W i j k: Den ställning man intager till de olika nykterhetsfrågor, som föreläggas riksdagen, är naturligen ytterst beroende på den principiella ställning, man intager till nykterhetsfrågan öfverhuvud. Om man i totalförbudet ser idealet, är det klart, att man också försöker att utan undantag genomdriva varje förslag som upptager åtgärder, vilka avse att minska rusdrycksbruket. Om man däremot håller före, att fjolårets försäljningslagstiftning är ett allvarligt menat försök, som behöver prövas på ärligt sätt och icke inskränkas mera än som nödvändigt är, — och det är på den ståndpunkten jag ställer mig — så måste man gentemot det nu föreliggande utskottsforlaget resa vissa invändningar. Det är alldeles givet, att Kungl. Maj:ts proposition innebär ganska starka inskränkningar i möjligheten att inköpa rusdrycker i jämförelse med vad fjolårets försäljningsförordning i detta hänseende innebär. Denna förordning var i huvudsak grundad på, att Konungens befallningshavande och vederbörande kommunala myndighet gemensamt skulle ha i sin hand att bestämma, när detaljhandel med spritdrycker skulle få äga rum eller icke. Enligt det nu föreliggande förslaget är denna rättighet från kommunernas sida i mycket hög grad inskränkt genom att antalet bolag, som äga rätt att driva detaljhandel, skulle fixeras. Det finnes nog ganska mycket fog för vad högerreservanterna i utskottet anfört, då de säga, att en sådan inskränkning, som här är föreslagen, bör, för att icke innebära en alltför stark beskäring av fjolårets beslut, kompletteras antingen med rättighet för s. k. filialbolag att driva icke blott utskänkning utan även detaljhandel i annan kommun än den där bolaget har sitt säte. Men ännu hellre genom beviljandet av tillstånd åt bolaget att försända spritvaror, vilket nu är förbjudet. Och ifråga om det senare alternativet är det nog ganska

allmänt bekant, att det har en förespråkare i den man, som i första hand är skapare av det nuvarande systemet, nämligen doktor Bratt själv.

(Om begränsning av brännvinsförsälningens antal.)

(Forts.)

Med en sådan avvisande ståndpunkt gent emot Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, som jag här antytt, blir det ju av mindre betydelse vad man har att invända mot själva detaljerna i de anförda förslagen. Jag kan dock icke underlåta att framhålla, att ett sådant, på matematiska kvotdelar av befolkningen baserat förslag, icke kan vara verkligt bärande eller ändamålsenligt. Det måste komma att lida av ganska betydande brister i praktiken, vilka skola framträda förr eller senare.

Emellertid kan det icke förnekas, att en mera betydande ökning av spritbolagens antal icke är något önskvärt. Frågan om att på ett lämpligt sätt bereda tillgång till spritvaror kan säkerligen ordnas på en annan och bättre väg än genom att öka antalet spritbolag. Det är således önskvärt att möjligheten till en sådan ökning icke blir oinskränkt. — Nu förhåller det sig emellertid så, att något verkligt behov inom den närmaste tiden att skapa nya bolag, knappast torde förefinnas. Genom att lägga ölet under bolagen har visserligen den nya försäljningsförordningen, i hög grad begränsat möjligheten att åtkomma öl och därmed framkallat behovet att skapa särskilda bolag även för detaljhandeln med öl och vin. Emellertid finnes det praktiskt taget för närvarande icke något öl i lagens mening i landet, och det torde heller icke på ganska lång tid komma att finnas sådant. I stort sett kommer det nästa år att förhålla sig så även med brännvinet. Enligt de uppgifter, som meddelats, kommer det ineliggande förrådet brännvin att taga slut i höst, och antagligen kommer ingenting avsevärt att produceras under nästa år, så vitt man nu kan bedöma saken. Under sådana förhållanden förefaller det mig, att bästa sättet att gå till väga, för att motsvara de olika intressena och synpunkterna i denna fråga, vore att under ett år, förbjuda tillkomsten av några nya bolag utöver det antal, som nu finnes. På det sättet skulle man, intill dess riksdagen nästa år kan taga denna fråga och därmed sammanhängande spörsmål under en mera allsidig behandling — vilket jag anser nödvändigt — undgå det obehaget, att man erhöles en hel del nya småbolag, vilka skulle vålla onödiga administrationskostnader och vilkas tillvaro skulle vara till hinder vid en eventuell omläggning av förhållandena på detta område.

Då denna tanke tyvärr icke kan framföras i form av ett direkt yrkande i dag, ser jag, herr talman, ingen annan utväg än att begära återremiss till utskottet av förevarande ärende.

Herr Ljunggren, Elof: Herr talman! Det kungl. förslaget går ut på att söka avhjälpa ett uppenbart missförhållande som man icke i fjol, då den nya försäljningslagen antogs, förutsåg.

Meningen med paragraf 17 var naturligtvis icke, att i varje kommun ett försäljningsbolag skulle bildas, icke heller, att ett större antal dylika bolag skulle uppkomma. Tvärtom avsåg man väl även

om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.

(Forts.)

från det håll, där man alltför länge motstått reformer på detta område, att söka åstadkomma ett bättre nykterhetstillstånd i landet, vilket uppenbarligen icke vinnes genom att lätta tillgången till erhållande av rusdrycker så mycket som möjligt. Detta skulle emellertid säkerligen bli följden, om icke en damm sättes för bland annat bolagsbildandet.

Kungl. Maj:t har meddelat, att icke mindre än 65 nya spritbolag äro under bildande förutom de 126, som redan finnas. Och därav kommer lejonparten på Skåne. Detta kan icke, så vitt jag förstår, lända nykterhetstillståndet till gagn. Genom Kungl. Maj:ts förslag skulle antalet minskas med 32 bolag, så att maximum skulle bli 94.

Emot detta Kungl. Maj:ts, som mig synes mycket, moderata förslag, hava emellertid skåningarna i skilda motioner protesterat, och från något annat håll har man motionsledes instämt med dem och föreslagit status quo. Bevillningsutskottets höger har så behjärtat skåningarnas nöd i detta avseende, att den yrkat rent avslag på den kungl. propositionen och sålunda gått ännu längre än vad skåningarna begärt. Gentemot denna ytterlighet hava jag och medreservanter, i nykterhetens intresse, velat gå något längre än Kungl. Maj:t, då vi föreslagit ett bolag på varje fullt 50,000-tal invånare i länet, och att bolagens antal successivt måtte ytterligare minskas.

De, som ha den uppfattning som jag och de med mig liktänkande hava, önska naturligtvis, att så småningom hela denna hantering skall upphöra, och då är det icke underligt, att man ställer sig på en sådan ståndpunkt, att man förordar bolagens successiva försvinnande. Utskottet kommer nu, så som här framhållits, med ett medlingsförslag, som i så väsentlig grad avviker från vad kontrollstyrelsen och Kungl. Maj:t — vilka väl närmast böra anses äga kännedom om dessa förhållanden — ansett nyttigt och nödvändigt för att vinna rättelse i dessa hotande missförhållanden, att jag och åtskilliga andra utskottsledamöter icke kunnat biträda detta förslag.

Då jag, herr talman, är övertygad om, att vår reservation bättre än såväl utskottets som även Kungl. Maj:ts hemställan kommer att tillgodose det syfte, den kungl. propositionen velat främja, anser jag mig böra yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade av mig och medreservanter avgivna reservationen.

Friherre Fleming: Mina herrar! Jag skulle mycket kunna instämma med vad herr Wijk anförde i denna fråga. Det kunde ju exempelvis icke ha gjorts så mycket att gå med på någon ändring i föreslagen riktning, om det, såsom han framhöll, hade funnits någon utväg för försäljningsbolag att erhålla försäljningsrätt även i en annan kommun än den, där bolaget har sitt säte. Det har även förelagat en motion i den vägen, men bevillningsutskottet har icke alls velat lystra till denna. Att, emellertid för att komma till det mål, som han tycktes vilja uppnå, nämligen provisoriskt förbud, yrka återremiss, tror jag dock är alldeles lönlöst, ty enligt min uppfattning skulle en återremiss icke komma att leda till någon påföljd.

Emellertid vill jag också något vända mig mot herr Wijks yttrande, att nya bolag uppstått blott därför att försäljningen av öl indragits till bolagen. Men det är även så, att vinförsäljningen skall baseras på bolag, ty vin får icke heller med den nya försäljningslagen avyttras på annat sätt. Nu finns det ju behov även av vin och icke blott av det förhatade ölet; — folk vill på sina ställen också ha vin. Att behov sålunda framträtt av flera försäljningsbolag är följaktligen beroende på, att både öl och vin snart måste säljas genom bolag.

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal
(Forts.)

Man skulle ju nu tycka, att om man skall ändra en förordning, innan den trätt i kraft, skall det vara tungt vägande skäl härför. Och den ärade talaren på Stockholmsbänken har också sagt, att skälen äro tungt vägande, enär det är många nya bolag, som begärt försäljningsrättigheter. Såsom jag nyss sade, är det emellertid just därför, att förordningen dragit in öl- och vinförsäljningen under bolagen, som dessa ansökningar inkommit, och jag kan icke förstå, hur den saken kan kallas för något oefterrättlighetstillstånd. Det har nämligen icke visat sig, om denna åtgärd har någon olägenhet med sig eller icke. Man måste väl först ha erfarenhet härav, innan man med bestämdhet kan säga, huruvida den kommer att medföra olägenheter eller ej.

Däremot innebär förslaget en mycket väsentlig förändring i föregående års beslut, och det kan påvisas rätt stora olägenheter av förändringen. Föregående års beslut innehåller i denna del, att det överlätits åt de kommunala myndigheterna att bestämma, huruvida försäljning skall få äga rum inom en viss kommun. Med detta förslag skulle den rättigheten fullkomligt fräntagas dem. Det är visserligen sant, att bolag kunna få utskänkning i en annan kommun än den, där bolaget har sitt säte, men det kan icke få utminuterung i sådan kommun. Utminuterung kan följaktligen aldrig komma till stånd i annan kommun än den, där bolaget har sitt hemvist, och det är icke säkert, att ens utskänkningen kan komma till stånd i den andra kommunen, ty ett bolag kan icke tvingas att begära utskänkningar rättigheter där. Nu kan det hända, att befolkningen och de kommunala myndigheterna vilja ha både vin- och ölförsäljning inom kommunen, kanske brännvin också, det vet man icke, ty det kan finnas behov även av denna vara till och med om lokalt veto skulle vara för handen. Till och med i ett sådant fall då befolkningen sålunda önskar försäljning inom kommunen, skulle den föreslagna förordningen hindra dem därifrån. Det är således fråga om borttagande av den bestämmanderätt, som föregående år lades hos de kommunala myndigheterna. Den rätten skulle bli fullständigt annullerad genom ett beslut, som ginge i den riktning, Kungl. Maj:t här föreslagit. Jag kan icke tro, att första kammaren vill vara med om ett sådant beslut.

Nu sade talaren på Stockholmsbänken, att man icke funnit behov av flera bolag i de delar av landet, där avstånden äro störst. Det vet man ju icke. Det kan hända att behovet även där framträder, men vi hava ännu ingen erfarenhet av, huru lagen kan

(Om begränsning av brännvinsförsälningens bolagens antal.

(Forts.)

komma att verka. Reservanterna hava därför alls icke orätt i påståendet, att bevillningsutskottet bygger betänkandet blott på antaganden av kontrollstyrelsen, ty det kan icke vara med stöd av erfarenheten som kontrollstyrelsen yttrat sig.

Jag vill sluta med vad jag yttrat en gång förut från denna plats. Jag tror icke, att man bör lagstifta på det sättet, att man ena året stiftar en lag och andra året uppriver densamma. Ett sådant förfaringssätt ger icke respekt för lagarna eller för vårt arbete här i riksdagen.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka avslag på propositionen.

Herr Danström: På bevillningsutskottets andra avdelning, där jag deltog i detta ärendes behandling har jag varit med om den kompromiss, som från avdelningen kom fram till utskottet, och som sedermera blev utskottets beslut. Det var klart för oss, att vi icke kunde vara med om Kungl. Maj:ts förslag, som gick ut på en utransonering av bolagen på hela landet i förhållande till folkmängden, en schablonmässig anordning, som icke skulle kunna praktiskt lämpligen genomföras. Ett genomförande härav skulle ock vålla en ganska betänkelig rubbning i nu bestående förhållanden, något som komme att medföra ett menligt inflytande på många kommuners ekonomi. På grund härav ansåg avdelningen, att det vore lämpligt att begränsa antalet bolag till det nuvarande, det vill säga föreslå ett stadgande, att tillsvärdare inga nya försäljningsbolag skulle få inrättas.

Det är uppenbart, att dessa bolags antal i vissa landsdelar redan är synnerligen stort, särskilt i de båda skånelänen och i Stockholms län, beroende på huru liberal Konungens befallningshavande varit att meddela oktroj åt sådana bolag, och något slags begränsning i det fallet måste det väl ändå vara.

Jag tror, att det medlingsförslag, som nu framkommit från utskottet, är välbetänkt; men det är möjligt, att det kan hava sina brister och att man behövde något närmare tänka på saken för att få fram närmare fixerade bestämmelser i ärendet än de som nu framkommit från utskottet.

Därför skulle jag för min del gärna vilja vara med om herr Wijks förslag, att man nu beslöte, att någon ökning av bolagens antal icke finge ske under ett års tid, så att utskottet nästa år kunde avgiva ett måhända bättre genomtänkt förslag än det föreliggande.

Såvitt det är möjligt att åstadkomma detta provisorium genom återremiss till utskottet, skulle jag vilja instämma i det yrkande, som herr Wijk nyss framställde.

Herr Larsson, Jacob: Herr talman! Jag ber om ursäkt, men jag finner mig nödsakad att i anledning av friherre Flemings yttrande förklara, att jag måste vidhålla min uppfattning, att på detta område finnes ett oefterrättighetstillstånd.

Det torde väl icke hava undgått någon, att jag speciellt avsåg

förhållandena i Malmöhus och Kristianstads län, och jag hemställer, om någon vill bestrida, att det icke är oeffterrättliga förhållanden rådande, då Malmöhus läns landsbygd redan nu är så översållad av spritförsäljningsbolag, att det möter stora svårigheter att ordna kontrollområdena där och ändock inneligga ytterligare ansökningar om bildande av ett betydligt antal nya bolag. Naturligt är, att den omständigheten, att vin och ölförsäljningen indragits under bolagen, har givit upphov till en hel del ansökningar om försäljningsrätt. Det måste medgivas; men vad dessa två län angår, kan icke det skälet vara vägande, ty där äro avstånden så små, att knappt fjärdedelen av det nuvarande antalet bolag är av behovet påkallat.

Vidare fäste jag uppmärksamheten på, att man icke inom de delar av landet, där de långa avstånden spela en roll, känt något behov av att i väsentlig mån öka antalet försäljningsbolag. Detta föranledde friherre Fleming att säga, att det vet man icke. Ja, men man har väl ändå rätt att bygga på de uppgifter, som kontrollstyrelsen medelat angående antalet redan i år inom den föreskrivna tiden inkomma framställningar om upplåtelse av försäljningsrätt åt bolag. Man får väl antaga, att detta tyder på det behov man inom de olika orterna känt av nya bolag, och då är det väl märkvärdigt, att det är framför allt just i dessa redan nu av spritförsäljningsbolag översvämmade landsdelar, som det ojämförligt största antalet nya bolag skulle uppstå. Det må jag väl hava rätt att beteckna såsom ett oeffterrättighetstillstånd.

Herr Östberg: Herr greve och talman! Jag vill gentemot den siste ärade talaren fästa uppmärksamheten på, att denna lag icke blott gäller de två södra länen utan hela Sverige, och att genom öl- och vinhandelns indragande under systembolagen det kan tänkas uppstå ett fullt lojalt behov att bilda flera bolag än tillförne existerat. Vid behandlingen af den restriktiva rusdrycksförsäljningslag, som riksdagen nu en gång antagit, men som ännu icke trätt i kraft, anfördes och framhölls uttryckligen särskilt i denna kammare, att det kommer att ligga i varje kommuns fria skön att medgiva bildandet af s. k. systembolag. Detta väckte då ingen betänklighet. Man ansåg det höra till den kommunala självstyrelse, som man vid andra tillfällen sätter så stort värde på och visst icke vill beskära. Jag anser det därför vara opåkallat att nu, innan man ännu fått någon erfarenhet om huruvida under de nya förhållandena så många nya bolag komma att bildas, att någon olägenhet därigenom uppstår, ändra en lagstiftning, som ännu icke trätt i kraft.

Vad sedan beträffar yrkandet om återremiss, så är det framställt ur den synpunkten, att man skulle vara benägen att för ett år framåt bestämma, att inga nya bolag finge komma till stånd. Den talare, som först framställde detta yrkande, herr Wijk, framhöll emellertid med rätta, att för närvarande under ett år framåt varken funnes öl eller spirituosa i nämnvärd grad över huvud taget att sälja, och vid sådant förhållande synes det icke vara av behovet påkallat att vid-

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.

(Forts.)

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.
(Forts.)

taga någon särskild lagstiftning just för detta enda år. Det synes alltså onödigt att ur den synpunkten återremittera ärendet. Man kan också vara övertygad därom, att, då bolagsbildandet ju förutsätter tillskott och hopsamling av kapital, något alltför skarpt bildande av hithörande bolag icke skall komma ifråga.

Jag anser sålunda, att kammaren för närvarande bör biträda reservanternas förslag om avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition.

Herr A n t o n s s o n: Herr greve och talman! Jag tror verkligt att den ärade talaren på Stockholmslänsbanken numera icke hade så stort intresse för skånska förhållanden och särskilt vad det gäller Malmöhus län i avseende å dess utskänkningsbolag som han här ådagalagt.

Nu är det i verkligheten så, att, trots dessa eller kanske snarare i följd av dessa brännvinsförsäljningsbolag, som finnas i Malmöhus län, så är nykterhetstillståndet där synnerligen gott.

Med avseende å det yrkande på återremiss, som gjorts, får jag för min del säga, att det väl skall vara en mera viktig och aktuell fråga än den föreliggande om man nu, då riksdagen håller på att avslutas, skulle våga sig på en återremiss, som ju alltid tager sin tid, innan ärendet kan komma tillbaka till kammaren igen samt bordläggas och behandlas.

Den ärade talaren på Hallandsbanken förklarade sig inom avdelningen hava varit med om det betänkande, som föreligger här, men numera blivit något vacklande i sin uppfattning. Jag tror, att då så är förhållandet, och han för sin del anser, att det som föreligger är olämpligt, så bör han kunna vara med om ett avslag. Frågan kommer nog upp till nästa års riksdag.

Herr L a r s s o n, J a c o b: Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag ännu en gång måste taga till orda i anledning av herr Östbergs inlägg.

Det är egendomligt, att man försöker alldeles eskamotera bort vad som i detta fall bör stå klart för varje kammarens ledamot. Herr Östberg erinrade om, att vi lagstifta icke blott för de södra landsdelarna utan för hela landet. Ja tyvärr, om det funnits en möjlighet att i denna fråga stifta en speciallag för de skånska länen, skulle det hava varit synnerligen önskvärt; och jag tror, att det framför allt där varit av behovet påkallat, ty med anledning av herr Östbergs anförande vill jag hänvisa till den tabell, som kontrollstyrelsen meddelat och som finnes intagen i den kungl. propositionen, varav synes, att de allra flesta länen här i riket, alla, med undantag av ett ringa fåtal, skulle även efter utskottets förslag komma att få rätt till ännu större antal bolag än de hittills ansett sig hava behov av. Utskottets förslag innebär ingen begränsning i det hänseendet, ty efter folkmängdsförhållandena räknat skulle de vara berättigade att hava många flera bolag. Detta böra herrarna hava klart för sig. Man avser ingalunda någon inskränkning annat än just i de de-

lar, där begränsning är av behovet påkallad. Herr Antonsson menade, att, oaktat detta översvämmaude, eller kanske just till följd av denna översvämming av spritbolag, man kan anse, att nykterhetstillståndet i Malmöhus län är synnerligen gott. Allting är ju relativt här i världen, och jag antager, att det från herr Antonssons synpunkt kan vara väl beställt i Malmöhus län. Jag har också litet kännedom om Malmöhus län och från min sida sett är det allt annat än väl beställt med nykterheten i det länet.

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.

(Forts.)

Herr Ljunggren, Elof: Herr talman! Herr Antonsson och jag kunna synas representera de yttersta polerna inom bevillningsutskottet i denna fråga. Jag vill hava bort spriten och herr Antonsson vill hava den kvar. Det är summan av det hela. I fjol, då det gällde att få en ny försäljningslag och att få en gräns för utminuterungen av brännvin, ville herr Antonsson icke hava någon gräns alls. Det blev dock emot hans vilja fyra liter i månaden, och jag ville, som herrarna minnas, då hava två. Nu klagar man högljutt över, att man gått längre ned och velat hava endast en liter. Han beklagar bitterligen skåningarna, som icke skulle kunna få fyra liter i månaden. Detta antal är för närvarande herr Antonssons kvantum satis.

Friherre Fleming beklagade sig över att icke inom utskottet hade kunnat vinnas någon sympati för den motion, som också framlagts av en skåning, nämligen herr Waldén. Han vill, synbarligen att det skall få bildas så många spritbolag som möjligt över huvud taget, att utminuterung av spritdrycker icke endast skulle ske inom den kommun, där spritbolag funnes, utan även genom utminuteringsfilialer komma alla övriga kommuner till godo. Detta är det lycksalighetstillstånd, som herrar Antonsson och Fleming, såvitt jag kan förstå, önska icke blott för Skåne utan för hela Sveriges rike.

För min del ter det sig litet underligt, att skåningarna äro så rädda för att spritbolagens antal skall förminska. Det meddelades i utskottet, att det på somliga håll endast var 8 å 10 kilometers avstånd mellan varje spritbolag. En norrlänning kunde med fog kunna invända: Vad är 8 kilometer emot de 20 å 30 mil, som vi få resa! Men det finns ingen norrlänning, varken i denna kammare eller andra kammaren, som velat gå den väg, som herr Antonsson m. fl. menat vara den rätta. I Skåne är det så mycket järnvägar, att på kartan knappast finnes annat än järnvägslinjer och ändå hava konsumenterna icke lätt nog att komma till sina spritbolag, utan vilja öka antalet. Från herr Antonssons synpunkt förstår jag detta mycket väl. Jag skänker honom min högaktning för att han kämpar för en egen bestämd ståndpunkt och uppfattning. Herr Antonsson säger, att genom utskottets förslag och naturligtvis ännu mera genom det förslag, jag vågat komma med, den kommunala myndigheten skulle trädas för nära. Detta förvånar mig, då jag vet, att i varje fall inom utskottet, då det gällt att åt kommunala myndigheter giva mera att säga, han alltid hört till dem, som yrkat på att de skola få så litet som möjligt att säga, då det gällt stadsfullmäktige

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal
(Forts.)

och kommunalstämmor. Men det gläder mig, att han bättrat sig i dag, och jag hoppas, att han skall vara på samma linje som jag i den punkten, då inom kort ett annat ärende från utskottet kommer på kammarens bord.

Friherre Fleming sade, att man icke skall stifta en lag det ena året och uppriva den det andra. Jag kan icke finna, att i detta fall så kan bliva förhållandet. Hava vi stiftat en lag, och man finner, att den har stora fel och brister och behöver bättras, kan jag icke inse, att det är någon synd att försöka ändra den och söka göra den bättre.

En synpunkt, som här i debatten mycket litet berörts, och som särskilt i denna kammare brukar vinna gehör, är den statsfinansiella synpunkten. Det är alldeles tydligt, att ju flera spritbolag vi få, desto större utgifter blir det för förvaltningen av dessa många spritbolag. Förutom nykterhetssynpunkten har även denna förvaltningspunkt kommit till sin rätt i Kungl. Maj:ts förslag. Jag skall be att få peka på dessa förhållanden. De, som i likhet med mig vilja vara med om att inskränka statens förvaltningsutgifter så mycket som möjligt, böra rösta för min och mina medreservanters reservation.

Herr Nilson, Karl August: Det sades, att man icke skulle göra ändring i en lag, som icke trätt i kraft, innan man fått erfarenhet om huru den antagna lagen verkat. Det är kammaren bekant, att Konungens befallningshavande har fått order ifrån Kungl. Maj:tt att icke behandla dessa inkomna framställningar om oktroj förrän vid en viss tidpunkt, då detta ärende skulle kunna hava hunnit att bliva avgjort i riksdagen. Det är tydligt att om vi nu skulle avslå Kungl. Maj:ts framställning, så skulle därav följa att en hel del bolag skulle komma att bildas. Jag vill då fråga: tro herrarna verkligen, att det skulle låta sig göra att nästa år gå tillbaka igen? Det finnes väl knappast någon möjlighet att då vidtaga en sådan åtgärd som den, som är möjlig att vidtaga i år. I år kunna vi stämma i bäcken, men nästa år kanske det icke är så lätt att stämma i ån. Jag är förvissad, att ingen i denna kammare önskar, att spritdryckerna skola bli lättare åtkomliga, utan helt visst vill hålla tillbaka. Men man tänker på handelsförhållanden och anser, att var och en bör hava tillgång till spritförsäljningsbolag inom sitt handelsområde. Det blir också, både enligt utskottets förslag och även efter vad reservanterna i likhet med vad jag i min motion föreslagit, tillräcklig tillgång på spritbolag inom varje handelsområde, både i de norra länen och de södra. Det skulle vara en olycka, om denna kammare vid detta tillfälle skulle avslå den framställning, som här gjorts att vidtaga en sådan begränsning, att icke landet översvämmas med spritbolag. Då man har att välja emellan dessa olika förslag, så kan det kanske vara en smaksak, om man vill hava ett bolag för varje *påbörjat* femtiotusental eller ett för varje *fullt* femtiotusental invånare; men jag tror att ju mera man tänker på denna sak, desto tydligare skall man finna, att ett fullt

femtiotusental invånare dock representerar en mycket bättre och mera fixerad ståndpunkt. Det är från denna ståndpunkt, som jag vågat föreslå en sådan förändring.

Jag tror också, herr talman, att det vore gott, om kammaren ville gå den vägen, och jag ber få yrka bifall till den av herr Elof Ljunggren m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.
(Forts.)

Herr J e s p e r s o n: Herr Jacob Larsson har reagerat och drivit fram mycket starkt den satsen, att det råder ett oeffterrättlighets-tillstånd på spritförsäljningsområde i Skåne och särskilt i Malmöhus län. Jag tror, att herr Larsson har bra liten kännedom om, huru det står till i Malmöhus län numera, då han kan driva en sådan sats, ty jag har icke kunnat förmärka något sådant oeffter-rättlighetstillstånd. Sådana onykterhetsexcesser t. ex., som före-komma i övriga delar av landet, där det finns långa avstånd mellan spritbolagen, vet jag icke någonsin hava förekommit i Malmöhus län. Jag tror, att mången gång sämre förhållanden råda just där det är ofantligt långa avstånd till spritförsäljningsbolagen, sedan vi nu fått dessa restriktioner som äro rådande och komma att bliva ännu skarpare, sedan den nya försäljningslag trätt i kraft, som antogs förra året. När denna lag antogs, var det rätt många, som voro emot att öl- och vinhandeln även skulle dragas in under bolagen, därför att de ansågo, att det skulle bliva ofantliga svårigheter för er-hållande av den måltidsdryck, som det lättare ölet dock utgör, och som av de allra flesta icke anses vara i någon mån skadligt att förtära. Men då framhölls det, att, ifall det skulle bliva allt för svårt, fanns det möjlighet att bilda nya bolag för att kunna tillhandahålla all-mänheten dessa måltidsdrycker, och det är naturligtvis med anledning av detta, som det i år kommit in en del ansökningar om bildandet av nya bolag, för vilka herr Larsson och herr Ljunggren hysa en sådan förskräckelse.

Man kan väl icke gärna tala om, att fel i den lag, som är an-tagen förra året och som ännu icke trätt i kraft, hava kunnat komma till synes, förrän den någon tid har verkat; och det förefaller mig underligt, att man på så sätt söker ändra lagen, innan den ens trätt i kraft.

Jag kan för min del icke finna annat än att vad utskottet här föreslagit icke kan vara till nytta för landet; och jag ber därför att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den vid ärendet fogade, av herr Lyckholm m. fl. avgivna reservationen.

Herr statsrådet Th o r s s o n: Herr greve och talman! Det förslag, som här föreligger till riksdagens omprövning, avser att i viss mån reglera antalet spritbolag. Man må ha vilken upp-fattning som helst om den mer eller mindre stora oegentlig-het, som kan uppstå inom en kommun på grund av tillvaron av ett spritbolag inom densamma, den saken tycker jag icke är den avgörande i föreliggande fall. Utan i överensstämmelse med hela den lagstiftning, som nu har pågått under en följd av år

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.
(Forts.)

i syfte att reglera hithörande förhållanden synes det mig vara allvarligt påkallat, att man vidtager åtgärder för att reglera det antal spritbolag, som få existera inom varje län. Jag tager bara ett exempel från det län jag tillhör. Vi hade där 24 spritbolag, men ett tror jag numera gått bort. Under den första delen av detta år har till Kungl. Maj:ts befallningshavande ingått en sådan mängd framställningar, om rätt för bolag att bedriva spritrörelse, att vi om K. B. bifaller framställningarna skulle få ett 50-tal dylika hanteringar inom Malmöhus län. Det är väl ändå för mycket i ett län med kommunikationer av den omfattning vi ha i Malmöhus län. Och det är att göra hela grundidén med restriktioner och regleringar illusorisk, om man på tilltänkt sätt ordnar förvaltningen av dessa angelägenheter. De senare årens lagstiftning har inriktats på att man icke i statsförvaltningen skulle vara beroende av sprithandtering. Under sådana omständigheter synes mig ingen anledning finnas att ordna denna hantering så, att den rent av skall bli en ekonomisk hörnsten uti den kommunala hushållningen, man bör väl se denna fråga ur rent etisk synpunkt. Bolagens antal bör ordnas icke med hänsyn till kommunernas ekonomiska angelägenheter utan med hänsyn till att öl och spritdryckerna ännu äro varor, som eftersträvas av vissa medborgare, och som man i individens och samhällets intresse vill reglera. Om saken skulle utveckla sig så, som det artat sig under första delen av detta år i fråga om ansökningar, huru skulle det då se ut om ett par tre år? Jo, under förevändning att ölet är en outhärlig måltidsdryck, kräver man, sedan detta öl lagts under bolags förvaltning, medgivande att få bilda ett bolag i varje socken. Hela den tanke, som ligger till grund för den hittills ifrågasatta regleringen skulle därigenom bliva förryckt. För att skaffa tillgång på en lättare maltdryck, vilar det nu på utskottets omprövning en kungl. proposition, som avser att ordna försäljningen av maltdrycker av en alkoholhalt upp till 3.6 %; när denna dryck blir tillgänglig nästan överallt, kan den, som har behov av alkoholhaltiga drycker i mycket väsentlig grad få detta tillfredsställt av en måltidsdryck, som fyller rimliga anspråk på alkoholstyrka. Jag är av den bestämda övertygelsen att ett ordnande av bolagens antal på sätt Kungl. Maj:t föreslagit i sin proposition skall vara ägnat att på lämpligt sätt ordna hela denna fråga.

Att det icke är nödvändigt med så många bolag som redan existera i de båda skånelänen, bevisas ju därav, att ett stort antal län förut ej ansett sig behöva så många sådana, ehuru dessa län ha mindre kommunikationsmöjligheter än Skåne. Då kan jag icke förstå, varför mina landsmän skola ha ett så brinnande intresse för att få ett spritbolag i varannan socken. Det bör ju hinna till, om man i de skånska länen blir jämnställd med andra län i fråga om tillgången på sådana fördelningsställen för alkoholhaltiga drycker. Ur ekonomisk synpunkt är det naturligtvis icke likgiltigt, huru många bolag som bildas. Jag vill erinra mig, att när jag inträdde i Malmöhus läns landsting, en av mina allra första uppgifter blev att fästa uppmärksamheten på att många av spritbolagen hade allt

för rikligt tilltagna direktörslöner. Jag överdriver icke, om jag säger, att genom landstingets ingripande statsverket endast för detta län tillfördes omkring 10,000 kronor mer i årsbehållning på grund av den reglering av spritbolagsdirektörernas arvoden, som då genomfördes. Bli det nu på det sättet, att man skall ha en massa bolag, blir följden den, att även om endast skälig ersättning lämnas till var och en av de styrelser, som ha med detta att göra, detta onekligen blir en avsevärd avbränning i det belopp, sprithanteringen lämnar, och som kunde användas till bättre ändamål än att tjänstgöra som tillfälliga lönetillägg åt ledamöter, vilka utföra ett arbete, som icke kan betraktas såsom nyttigt.

(Om begränsning av brännvinsförsälningensbolagens antal.

(Forts.)

Jag kan därför, herr greve och talman, icke finna annat än, att kammaren skulle göra nykterhetssaken en mycket stor tjänst genom att bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Men om detta icke kan vinna kammarens bifall, så skulle jag hålla före, att även ett bifall till utskottets hemställan är en reglering på rätt väg, även om man icke därmed kommer ett så långt stycke, som genom antagande av Kungl. Maj:ts förslag.

Herr J e s p e r s o n: Herr greve och talman, mina herrar! Jag vill endast be att gentemot herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få erinra, att ansökningar om spritbolags bildande eller om bolag för utskänkning väl icke är detsamma som *beviljade* bolag, ty det är väl ändå Konungens befallningshavande, som i yttersta hand bestämmer, huru många som skola komma till. Och jag för min del kan icke tro, att även om det föreligger ansökningar om än så många bolag, Konungens befallningshavande kommer att medgiva sådana i överflödigt antal. Därför tror jag, att dessa skäl väga ganska litet vid denna frågas avgörande.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr statsrådet T h o r s s o n: Jag ber kort och gott få säga den siste ärade talaren, att vi dock ha 24 spritbolag i vårt län. Det är ett bevis på, att Konungens befallningshavande kan utdela rättighet att utöva spritbolagsrörelse i en omfattning, som kan tillfredsställa ganska långt gående anspråk uti den riktning den ärade talaren företräder, men som jag ingalunda kan anse gagnande för folknykterheten inom länet.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på nu föredragna punkter yrkats: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att punkterna skulle visas åter till utskottet; 3:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Elof Ljunggren m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen, samt 4:o) att kammaren skulle avslå såväl vad utskottet hemställt som Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och de i punkten 3 avsedda motionerna.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yr-

Om begränsning av brännvinsförsäljningsbolagens antal.

kanden och förklarade sig anse propositionen på avslag vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits bifall till vad utskottet hemställt, uppsattes justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår såväl vad bevillningsutskottet hemställt i punkterna 1—3 av sitt betänkande nr 50 som Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och de i punkten 3 avsedda motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles vad utskottet hemställt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 41.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Ang. utsträckt tid för ingivande av ansökning om viss utskänkningsrättighet.

Under denna punkt hade utskottet hemställt, att Kungl. Maj:ts förslag till kungörelse angående utsträckning för år 1918 av den tid, inom vilken ansökningen om viss rättighet till utskänkning av rusdrycker skulle göras, måtte av riksdagen antagas.

Friherre Fleming: På grund av utgången av den nyss företagna voteringen hemställer jag om avslag å denna punkt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i fråga om den under behandling varande punkten annat yrkande ej förekommit än att utskottets hemställan skulle avslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu förevarande punkt hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat för år 1918 till åtgärder för åstadkommande av ökad till-

verkning av kalkkväve, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 28, i anledning av herrar Jungnells och Olssons i Ramsta motion, nr 241, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande i sammanhang med eventuellt upphävande av fideikomissstiftelserna av äganderätt eller tryggad besittningsrätt åt innehavare av torp, lägenheter eller arrendegårdar å fideikomiss, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 29, dels i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen med begäran om utredning rörande lämpligaste sättet att anställa postförare å landsvägslinjer samt lantbrevbärare m. m., dels i anledning av andra kammarens beslut på grund av där väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring av tillämpat förfarande vid anställande av postförare å landsvägslinjer och lantbrevbärare; samt

nr 31, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om ersättning åt personer anställda uti industrier, som drabbas av provisoriskt rusdrycksförbud, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts, att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 458, angående ytterligare anslag å tilläggsstat för diverse behov vid veterinärhögskolan.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber att få föreslå, att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden först måtte uppföras konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 290, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m. jämte inom riksdagen i ämnet väckta motioner, och därefter tredje särskilda utskottets memorial nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande tredje särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vattenlag m. m. dels ock i ämnet väckta motioner, samt

att näst före konstitutionsutskottets memorial nr 1 med uppgift å vilande förslag till ändringar i grundlagarna, punkten 4, vilket memorial tillsvidare torde sättas sist å föredragningslistan, måtte uppföras första tillfälliga utskottets båda utlåtanden nr 26, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upplösning av sambandet mellan kyrkan och staten, och nr 27, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående reformering av religionsundersvisningen i skolorna.

Detta förslag antogs.

Justerades tolv protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl 5,28 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.
